

УДК 327(477)

Гавюк Анастасія

**ПИТАННЯ БЕЗПЕКИ ТА РОЛЬ РУМУНІЇ У
ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ**

У статті аналізуються загрози стабільності та безпеки в Чорноморському регіоні, а також діяльність Румунії щодо підвищення своєї ролі в даному ареалі. Розглядається її внесок у забезпечення стабільності у відносинах між Чорноморськими державами та Європейським Союзом, адже вона активно прагне стати частиною процесів, які спрямовані на вирішення існуючих і можливих проблем. Румунія представлена як міст у торговій і енергетичній сферах, а також у якості бар'єру для транснаціональних загроз з Чорноморського регіону або регіонів, пов'язаних з ним. У процесі своєї підготовки до вступу в ЄС Румунія запропонувала низку власних ініціатив щодо розвитку співробітництва в Чорноморському регіоні. У сфері безпеки в 2004 р. Румунія оголосила про створення Ініціативи чорноморської прикордонної безпеки (the Black Sea Border Security Initiative) в Бухаресті, до якої приєдналися інші держави. Важливим напрямом діяльності в Європейському союзі Румунія вважає реалізацію спільної політики безпеки ЄС. Також, вагоме значення для Румунії мав її вступ до НАТО у 2004 р. Географічне розташування країни на південному фланзі Північноатлантичного союзу в Чорноморському регіоні відводить їй особливу роль в Альянсі. Адже завдяки саме цьому Румунія є основним партнером США та НАТО в просуванні їх військової інфраструктури на Схід.

У сфері економічного розвитку регіону Румунія ініціювала створення європейської Робочої групи високого рівня і залучення до її роботи Фонду розвитку ОЧЕС для спільної розробки та реалізації регіональних проектів у сфері енергетики, транспорту, комунікацій і захисту навколишнього середовища при підтримці Європейської Комісії та Європейського інвестиційного банку.

Ключові слова: Чорноморський регіон, безпека, регіональні актори, регіональна безпека, геополітичні інтереси, конфліктогенний потенціал.

ВОПРОСЫ БЕЗОПАСНОСТИ И РОЛЬ РУМЫНИИ В ЧЕРНОМОРСКОМ РЕГИОНЕ

В статье анализируются угрозы стабильности и безопасности в Черноморском регионе, а также деятельность Румынии по повышению своей роли в данном ареале. Рассматривается её вклад в обеспечение стабильности в отношениях между Черноморскими государствами и Европейским Союзом, ведь она активно стремится стать частью процессов, которые направлены на разрешение существующих и возможных проблем. Румыния представлена как мост в торговой и энергетической сферах, а также в качестве барьера для транснациональных угроз из Черноморского региона или регионов, связанных с ним. В процессе своей подготовки к вступлению в ЕС Румыния предложила ряд собственных инициатив по развитию сотрудничества в Черноморском регионе. В сфере безопасности в 2004 Румыния объявила о создании Инициативы черноморской пограничной безопасности (the Black Sea Border Security Initiative) в Бухаресте, к которой присоединились другие государства. Важным направлением деятельности в Европейском союзе Румыния считает реализацию общей политики безопасности ЕС. Также, большое значение для Румынии имело её вступление в НАТО в 2004. Ведь благодаря своему географическому положению Румыния является основным партнером США и НАТО в продвижении их военной инфраструктуры на Восток. В сфере экономического развития региона Румыния инициировала создание европейской Рабочей группы высокого уровня и привлечения к ее работе Фонда развития ОЧЭС для совместной разработки и реализации региональных проектов в сфере энергетики, транспорта, коммуникаций и защиты окружающей среды при поддержке Европейской Комиссии и Европейского инвестиционного банка.

Ключевые слова: Черноморский регион, безопасность, региональные актеры, региональная безопасность, геополитические интересы, конфликтогенный потенциал.

Gaviuk Anastasiia

SECURITY ISSUES AND ROMANIA'S ROLE IN THE BLACK SEA REGION

This paper examines the threats to stability and security in the Black Sea region and the Romanian endeavors to increase its role in this

area. Romania's contribution to stability in the relationship between the Black Sea countries and the European Union is also considered. As Bucharest actively seeks to become the part of a process aimed at resolving existing and potential problems in the Black Sea region, this issue's topicality is important. Romania is represented as a bridge in retail and energy sectors, as well as a barrier to transnational threats from the Black Sea region or regions associated with it.

In the course of its preparation for EU accession Romania has offered a number of its own initiatives to develop cooperation in the Black Sea region. In the security area Romania announced the creation of the Black Sea Initiative border security in 2004 (the Black Sea Border Security Initiative) in Bucharest. Furthermore, Romania considers the implementation of the common EU security policy as its important target in the European Union. Also Romania's accession to NATO in 2004 had an essential influence on its activity. As because of the geographic location on the south of NATO in the Black Sea Romania has a special role in the Alliance.

In terms of economic development of the region Romania has initiated a European High Level Working Group and the involvement of the BSEC Development Fund to jointly develop and implement regional projects in energy, transport, communications and environment with the support of the European Commission and the European Investment Bank.

Keywords: Black Sea region, security, regional actors, regional security, geopolitical interest, conflict potential.

Постановка проблеми. Сучасний стан міжнародних відносин визначає питання безпеки та стабільності як ключові аспекти сталого розвитку будь-якого регіону, які не можна відокремлювати один від одного. Адже саме мир, безпека і стабільність є головними передумовами стійкого соціально-економічного розвитку суспільств і плідного міжнародного співробітництва.

В умовах глобалізації та паралельних процесів регіоналізації все різноманіття глобальних проблем інтегрується на регіональному рівні, враховуючи особливості окремого регіону. Тому, регіоналізація в умовах глобалізації стає важливим фактором для подальшого розвитку країн.

Кожна держава будує концепцію регіону, виходячи з власних

національних геополітичних, геостратегічних та геокультурних інтересів. Тому, її успішність залежить від наявності її ефективної взаємодії з міжнародними об'єднаннями, в рамках яких вона зможе робити посильний внесок у забезпечення миру, стабільності та розвитку на глобальному та регіональному рівнях, а також – використовувати інструменти міжнародного співробітництва та отримувати різноманітну допомогу для реалізації власних цілей.

У контексті аналізу проблем регіональної безпеки та глобальних конфліктів, слід розглянути регіон, який володіє серйозним потенціалом, проте не позбавлений проблем – це Чорноморський регіон. А серед великої кількості впливових гравців в даному ареалі необхідно звернути увагу на Румунію, яка останнім часом проводить активну діяльність в рамках Чорномор'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній історичній та політичній науці концептуальні проблеми й особливості цього регіону досліджено у працях Михайла Гончара, Ігора Левченка, Сергія Шергіна, Фабріціо Тассінарі, Рональда Асмуса, Джефрі Саймона та багатьох інших. Проте у згаданих роботах Чорноморський регіон розглядається здебільшого через призму інтересів глобальних акторів, не зосереджуючи увагу на діяльності окремих регіональних держав, що мають безпосередній вихід до Чорного моря.

Цілі статті. Отже, метою цієї статті є висвітлення діяльності Румунії в рамках Чорноморського регіону та її ініціатив щодо забезпечення стабільності та сталого розвитку Чорноморської зони. Для ефективного аналізу цих аспектів необхідно визначити сильні і слабкі сторони регіону, а також основні проблеми та загрози, що мають вплив на регіональні відносини між акторами.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що Чорноморський регіон являє собою особливий географічний простір, багатий на природні ресурси, що займає стратегічне положення, з'єднуючи Європу, Центральну Азію та Близький Схід. За словами Яноша Германа про даний ареал, це «море зі своєю унікальною індивідуальністю» [11]. Охоплюючи значну кількість населення, регіон має сприятливі умови для успішного розвитку, а також є важливим вузлом, через який проходять енергетичні та транспортні потоки. Завдяки своєму положенню та ресурсам Чорноморський

регіон має потенціал стати одним з провідних регіонів Євразії, який буде головним постачальником та транзитером енергоносіїв.

Проте, поступовий розвиток Чорноморського регіону стримується багатьма факторами. Чорномор'я є чи не єдиним регіоном, в межах якого накопичилось так багато невирішених «заморожених» конфліктів, екологічних проблем та загроз, пов'язаних з недостатнім контролем на кордонах, що створює підстави для незаконної міграції та організованої злочинності.

Більше того, даний ареал є ареною зіткнення геополітичних інтересів сильних геополітичних гравців, що створює напругу в регіоні і не має позитивного впливу на рівень безпеки та стабільності в його рамках. Відомо, що рівень безпеки залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів. Тому виявлення таких факторів є необхідною складовою аналізу ситуації у регіоні та пошуку ефективних рішень, спрямованих на її покращення.

Загроза стабільності в Чорноморському регіоні проявляється з боку такого фактору як цивілізаційна та етнічна гетерогенність, яка створює конфліктний потенціал. Адже склад регіону є дуже різноманітним з точки зору економічної ваги країн, їх систем урядування, показників розвитку людського потенціалу, геополітичних інтересів. Серед різних країн регіону і дотепер зберігається різниця в темпах здійснення економічних реформ та якості державного управління. А факт того, що регіональні «гравці» належать до різних економічних, політичних та військово-політичних організацій (ЄС, НАТО, СНД, ОДКБ), не сприяє єдності між ними й поготів. До того ж, в регіоні наявна асиметрія двосторонніх відносин, спричинена присутністю тут Росії як провідної регіональної держави. Вона активно впливає на всі параметри регіональної міжнародної системи. Тому, внаслідок відчутного силового відриву Росії від усіх інших держав регіону, і навіть від будь-яких можливих їх коаліцій, на перший план висувається проблема ефективної протидії її гегемоністичним прагненням. Наявність вищезгаданої незбалансованості, а також слабкість міжнародних режимів, створюють несприятливі обставини для уникнення негативних наслідків асиметрії, що також підриває регіональну стабільність [2].

На додачу до негативних факторів розвитку Чорноморського регіону слід згадати ще й відмінність геополітичних пріоритетів

регіональних акторів. Незбалансованість інтересів у регіоні проявляється через постійну наявність взаємних претензій держав регіону, в тому числі територіальних. Періодичне «переосмислення» державами власних зовнішньополітичних орієнтирів та ролей, формування нових центрів сили, чутливість до зовнішніх впливів – все це веде до мінливості «правил гри», відсутності стратегічної визначеності та збільшення, внаслідок цього, негативного впливу «дилеми безпеки» на всі пари відносин між державами регіону [6].

Такий стан речей перетворює сучасний Чорноморський регіон з геополітичної цілісності, на «вузол» конкуруючих, суперечливих інтересів та на арену протистояння макрорегіональних утворень. На додаток, у регіоні посилюється боротьба за лідерство, оскільки тут немає єдиного регіонального лідера, який би очолив об'єднавчі процеси в регіоні.

Отже, безпекові процеси, що відбуваються в Чорноморському ареалі, у вузькому сенсі, та у Європі загалом, здійснюють взаємовплив один на одного. Таким чином, сьогодні вже всі розуміють, що Чорноморський регіон є невід'ємною складовою загально-європейського безпекового простору.

Оскільки Чорноморський регіон знаходиться у стані безперервних змін, робити будь-які далекоглядні прогнози стосовно його розвитку нелегко. Проте, для визначення, принаймні, вектора, в напрямку якого рухаються внутрішні регіональні процеси, слід чітко знати основних гравців як то кажуть «в обличчя». Кожна Чорноморська держава має певні інтереси та амбіції в рамках окресленого регіону, для реалізації яких вона повинна проводити відповідну безпекову, регіональну та економічну політику.

У географічному аспекті Чорноморський регіон складається з шести прибережних держав – України, Грузії, Румунії, Болгарії, Туреччини та Росії. Більш розширена геополітична ідентифікація регіону передбачає включення до нього таких країн, як Азербайджан, Вірменія та Молдова. Варто зазначити, що серед Чорноморських гравців існує певна геополітична ієрархія, яка включає чотири групи акторів: світові гравці – США, РФ, ЄС; регіональні центри сили – Туреччина, Румунія та Україна, що поступаються першій групі за сукупністю можливостей; інші держави та міжнародні організації. Центральним елементом геополітичної структури Чорноморського

регіону виступають Росія і Туреччина, взаємодія яких здійснюється на основі національних зовнішньополітичних стратегій [10].

Окрім територіальних, геополітичних і гео економічних параметрів існує цивілізаційний вимір регіону, пов'язаний зі спільними культурно-історичними характеристиками країн, що входять до складу „Великого Чорноморського регіону” [10].

З числа головних гравців у регіоні (Росія, Туреччина, США, НАТО та ЄС) лише Сполучені Штати можуть розглядатись як зовнішній актор. Інші менш потужні держави (Україна, Румунія, Болгарія та ін.) наразі можуть не сприйматися як впливові актори, але заслуговують на увагу з точки зору майбутнього потенціалу. У Чорноморському регіоні присутні інтереси й інших, менш впливових гравців. До них належать країни Центральної і Східної Європи, – зацікавлені в безпечному оточенні, в розвитку енерго-ресурсного і транзитного потенціалів регіону, а також неєвропейські країни, – зацікавлені у зміцненні регіональної безпеки та, за певних умов, у прибутковому вкладенні інвестицій у розвиток регіону.

Після розширення Європейського Союзу у 2007 році та після приєднання до нього Румунії та Болгарії, він сам (ЄС) став причорноморським утворенням. Оскільки його кордони підійшли безпосередньо до берегів Чорного моря, це посилює політичну та економічну зацікавленість Євросоюзу та НАТО у цьому регіоні. Як зазначає Рональд Асмус: «Ширший Чорноморський регіон є опорою між серцевиною Європи та ширшим Близьким Сходом. [...] Те, що раніше здавалося периферією Європи, тепер здається набагато ближчим та центральним» [16]. Відтак, Чорноморський регіон з кожним роком все більше сприймається не як віддалений периферійний простір, а як цілком новий регіональний вимір безпеки ЄС.

Чорноморський басейн відіграє важливу роль для ЄС в рамках транспортно-енергетичної співпраці. А через постійні кризи навколо транспортування російського газу через територію України стратегічне значення даного регіону для європейської енергобезпеки набирає ще більшої ваги.

Варто звернути увагу на документи, які визначають політику ЄС у Чорноморському регіоні:

- *Брюссельська декларація про міжрегіональну програму*

технічного сприяння TRACECA (1993р.) – передбачає розвиток транспортного коридору з Європи через Чорне море, Кавказ, Каспійське море з виходом на країни Центральної Азії;

- *Програма INOGATE* – бере початок від проекту 1990-х років “Міждержавне транспортування нафти та газу до Європи” (Interstate Oil and Gas Transport to Europe). Проте, INOGATE досі не стала потужним рушієм об’єднання інтересів зацікавлених сторін, а залишилася допоміжним інструментом технічної і консультативної допомоги країнам-партнерам;

- *Європейська політика сусідства* (European Neighbourhood Policy, ENP) – започаткована у 2004р. та після розширення ЄС стала актуальною також для Чорноморського регіону. Однак, через відсутність чітко сформованої політики співробітництва з причорноморськими країнами, ENP не може розглядатись як ефективна політика ЄС у регіоні. Доказом цього стало вирішення окремого напрямку в політиці ЄС, який отримав назву Чорноморська синергія;

- *Чорноморська синергія* (Black Sea Synergy) – започаткована у 2008р., мала на меті консолідувати співпрацю країн регіону у сферах енергетики, транспорту, екології, міграції, боротьби з транскордонною злочинністю. Однак, розвиваючись переважно у форматі двосторонніх відносин ЄС з країнами регіону, ініціатива не перетворилася на вагомий об’єднавчий фактор;

- *Договір про енергетичне Співтовариство 2005 р.* (Energy Community Treaty). Європейське енергетичне Співтовариство, ініційоване з метою інтеграції енергетичних ринків країн Південно-Східної Європи, розширюється на Схід. Пріоритетами розширення визначені країни, що мають ключове комунікаційне розташування для транспортування енергоресурсів до ЄС, зокрема Україна, Молдова, Грузія, Туреччина;

- *Резолюція Європейського Парламенту про Стратегію ЄС на Чорному морі від 20 січня 2011 р.* – наголошує на необхідності посилення уваги ЄС до Чорноморського регіону в контексті безпекових питань, насамперед в енергетичній сфері. Серед іншого, наголошується на необхідності активізації взаємодії для реалізації енергетичних проектів у рамках Південного енергетичного коридору Nabucco і тристороннього проекту AGRI [1].

На сьогодні присутність ЄС у регіоні відносно країн-нечленів ЄС регулюється рамками трьох політик: з країною, що подала заявку на членство, Туреччиною, Європейською політикою сусідства, яка охоплює Україну, Молдову та три країни Південного Кавказу – Азербайджан, Вірменію та Грузію, а також Стратегічним Партнерством ЄС – з Росією [14]. Європейський Союз через Європейську Комісію бере активну участь у здійсненні регіональних ініціатив та програм співробітництва у сфері енергетики, транспорту, управління кордонами, охорони довкілля, науки та освіти. Проте, на думку дослідника Фабріціо Тассінарі, «коли маєш справу із загрозами, які мають транснаціональний характер – у таких сферах як міграція, попередження злочинності, забруднення та інфраструктура, двосторонні механізми співпраці ефективні тільки до певної межі» [14]. Також Тассінарі зауважує, що цій вражаючій кількості інструментів бракує стратегічного цілісного підходу, «сам факт існування багатьох регіональних ініціатив, що співпадають, призвело до розтрачання ресурсів та розмивання іміджу виниклого Чорноморського регіону» [14].

Таким чином, ми бачимо, що політика ЄС стосовно Чорноморського регіону лише починає розвиватися. Водночас вступ до ЄС Румунії і Болгарії сприяє активізації європейської зовнішньої політики в цьому напрямі, однак її успішність значно послаблюється через ряд факторів:

- відсутність єдиної зовнішньополітичної позиції країн-членів ЄС та інституційна слабкість Європейської служби зовнішньої дії;
- протидія потужних зовнішніх акторів, не зацікавлених у посиленні впливу ЄС на Чорноморський регіон, які розглядають його як “море на двох сильних” (РФ і Туреччина);
- слабкість Софії і Бухареста як “адвокатів” чорноморського вектора ЄС на тлі європейських “важковаговиків”, недостатня авторитетність їх позицій у Брюсселі [1].

Проте, офіційний Брюссель усвідомлює недоліки європейської зовнішньої політики в забезпеченні енергетичної безпеки. У висновках Енергетичного саміту ЄС 4 лютого 2011р. йдеться про необхідність внесення до компетенції Високого Представника ЄС у закордонних справах та з політики безпеки проблематики енергетичної безпеки, яка має бути врахована також у політиці сусідства [12].

Дуже важливо розуміти чому Чорноморський регіон впливає на безпеку ЄС і яким чином ЄС реагує на наявні регіональні виклики. Країнами, що піднімали останніми роками цю проблематику, були європейські країни, які безпосередньо розташовані в регіоні, зокрема, Болгарія та Румунія. Після розширення НАТО та ЄС, вони «відчули, що процес не має зупинятися на них» та що «вони відповідальні і мають працювати на стабільність поза межами своїх кордонів» [16].

Характеризуючи Румунію як Чорноморського актора, її слід розглядати як частину НАТО і ЄС, як міст у торговій і енергетичній сферах та в якості бар'єру для транснаціональних загроз з Чорноморського регіону або регіонів, пов'язаних з ним. Румунія активно прагне стати частиною процесів, які спрямовані на вирішення існуючих і можливих проблем, і, у той же час, побоюється ризику залишитися один на один із загрозами, що можуть виникнути в результаті виходу НАТО і ЄС до Чорного моря. Для того, щоб уникнути цього, Бухарест останнім часом намагається розвивати регіональні ініціативи та активізувати регіональну співпрацю чорноморських країн при підтримці європейських і євроатлантичних структур.

Румунія визначила для себе основні інтереси в Чорноморському регіоні, які полягають у закріпленні за собою статусу регіонального лідера; активній участі в економічних проектах, які направлені на розвиток демократії, безпеки і стабільності в регіоні; підтримці та розвитку ініціатив щодо розбудови транспортної, енергетичної та комунікаційної інфраструктури; підвищенні екологічної безпеки, розвитку торгівлі, туризму, науки і технології; поглибленні регіонального співробітництва в рамках ОЧЕС, ГУАМ, Чорноморського форуму, Blackseafor; розвитку тісніших відносин між ЄС і регіональними структурами [5].

Слід зауважити, що Бухарест бере активну участь у реалізації основних програм ЄС, у тому числі у Спільній зовнішній та безпековій політиці Європейського Союзу, «Східному партнерстві» та політиці розширення ЄС. Зокрема, як і Угорщина, Румунія є одним із основних провідників ідей європейської інтеграції балканських країн, що має на меті створити сприятливе безпечне середовище у регіоні. Ще у жовтні 2008 р. саме в Румунії була презентована «Ініціатива Європейського Союзу з питань імміграції та розвитку в

Чорноморському регіоні», яка упорядковує ринки праці та трудову міграцію в причорноморських країнах [4].

У процесі своєї підготовки до вступу в ЄС Румунія запропонувала низку власних ініціатив щодо розвитку співробітництва в Чорноморському регіоні. Це стосувалося створення у 2006 році організації Чорноморського форуму, за допомогою якого можна вести діалог і зміцнювати партнерство у рамках єврорегіонів. Чорноморський навчально-тренувальний центр в румунському місті Галац був перетворений на ефективну регіональну структуру по боротьбі з міжнародним тероризмом, торгівлею людьми, обігом наркотиків та зброї [4].

У сфері безпеки в 2004 р. Румунія оголосила про створення Ініціативи чорноморської прикордонної безпеки (the Black Sea Border Security Initiative) в Бухаресті, до якої приєдналися інші держави. Також робиться акцент на посиленні відносин з Республікою Молдова для залучення до процесу врегулювання Придністровського конфлікту, а також демократичної консолідації та дотримання прав людини. Велике значення в румунській зовнішній політиці надається співпраці з країнами Південно-Східної Європи в рамках Процесу Південно-Східного Співробітництва (the South East European Cooperation Process, SECP) й Ініціативи Південно-Східного Співробітництва (the South East European Cooperation Initiative, SECI) за рахунок Регіонального центру SECI, розташованого в Бухаресті [3].

У сфері економічного розвитку регіону Румунія ініціювала створення європейської Робочої групи високого рівня і залучення до її роботи Фонду розвитку ОЧЕС для спільної розробки та реалізації регіональних проектів у сфері енергетики, транспорту, комунікацій і захисту навколишнього середовища при підтримці Європейської Комісії та Європейського інвестиційного банку [6].

Важливим напрямом діяльності в Європейському союзі Румунія вважає реалізацію спільної політики безпеки ЄС. Наприклад, румунські військові підрозділи входять до складу грецько-румунсько-болгарської та італійсько-румунсько-турецької батальйонних тактичних груп [13].

Також, вагоме значення для Румунії мав її вступ до НАТО у 2004 р. Географічне розташування країни на південному фланзі Північноатлантичного союзу в Чорноморському регіоні відводить їй

особливу роль в Альянсі. Адже завдяки саме цьому Румунія є основним партнером США та НАТО в просуванні їх військової інфраструктури на Схід. Зокрема, в 2007–2008 роках на базі румунської військової інфраструктури (авіабази Міхаїл-Когелничану та порту Констанца) розгортається Об'єднана оперативно-тактична група «Схід» армії США. Її призначення — транспортно-логістичне забезпечення американських військ в Іраку та Афганістані. До того ж, у випадку збройної агресії проти Румунії, на основі цієї бази в оперативному порядку розгортатиметься повноцінна бригада армії США чисельністю до 1,5 тис. військовослужбовців [8].

Для Румунії дуже важливі плани США щодо розміщення об'єктів ПРО США/НАТО на румунській території, що сприяє як підвищенню ролі румунської держави в Альянсі, так зміцненню її національної безпеки. Адже кращої гарантії повернення Румунії до європейського та західного світів немає. Народ цієї країни давно прагне покинути «задвірки» Європи, на які він потрапив після другої світової війни. Достатньо згадати всю повоєнну історію Румунії, щоб зрозуміти її прагнення відчувати себе повноправним членом світової цивілізації. Такий шанс Румунії надають Європейський та Північноатлантичний союзи. Цим шансом вона намагається скористатися сповна [8].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, стислий аналіз безпекової ситуації у Чорноморському регіоні та впливу зовнішніх факторів дозволяє зробити висновок, що даний регіон розглядається багатьма зовнішніми гравцями як плацдарм боротьби за власні геополітичні та економічні інтереси. Водночас, попри наявність жорсткої конкуренції спостерігається також присутність спільних інтересів різноманітних гравців.

Офіційний Бухарест відіграє важливу функцію в рамках Чорномор'я, намагаючись з допомогою європейських та євроатлантичних структур розвивати регіональні ініціативи та активізувати регіональну співпрацю між чорноморськими державами. Румунія бере активну участь у реалізації основних програм ЄС, у тому числі у Спільній зовнішній та безпековій політиці Європейського Союзу, «Східному партнерстві» та політиці розширення ЄС. Зокрема, як і Угорщина, Румунія є одним із основних провідників ідей європейської інтеграції балканських країн, що має на меті створити

сприятливе безпечне середовище у регіоні.

Чітко визначені інтереси Румунії в Чорноморському регіоні полягають у активній участі в економічних проектах, які направлені на розвиток демократії, безпеки і стабільності в регіоні; підтримці та розвитку ініціатив щодо розбудови транспортної, енергетичної та комунікаційної інфраструктури; підвищенні екологічної безпеки, розвитку торгівлі, туризму, науки і технології; поглибленні регіонального співробітництва в рамках ОЧЕС, ГУАМ, Чорноморського форуму, Blackseaforg; розвитку тісніших відносин між ЄС і регіональними структурами. Все це є сприятливим фактором для закріплення за Бухарестом статусу регіонального лідера.

Таким чином, майбутнє регіону залежатиме від усвідомлення необхідності розвитку співробітництва на всіх рівнях як внутрішніми, так і зовнішніми гравцями, їх зацікавленості у стабілізації та зміцненні безпеки регіону, підвищенні віддачі від використання його ресурсного та транзитного потенціалу.

Література

1. Гончар М. Енергетична безпека в Чорноморському регіоні: стан, проблеми, тенденції/ М. Гончар, С. Жук, А. Чубик // Крим, Україна в координатах Чорноморської безпеки. Інформаційно-аналітичні матеріали до фахової дискусії на тему “Крим: безпека і розвиток”. Центр Разумкова. – 2011.– С. 67–78.

2. Капітоненко М. Відповідно до силового потенціалу: симетричні та асиметричні міжнародні конфлікти/ М. Капітоненко // Політика і час. – 2003.– №5. – С. 31-38.

3. Офіційний сайт МЗС Румунії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mae.ro/en/node/2144?page=3>.

4. Офіційний сайт МЗС Румунії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mae.ro/en/node/2183?page=2>.

5. Офіційний сайт МЗС Румунії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mae.ro/en/node/4823>.

6. Перспективи європейської інтеграції Чорноморського регіону після приєднання до ЄС Румунії та Болгарії [Електронний ресурс] / І. Максименко. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/February/7.htm>.

7. Регіональні та міжнародні організації у системі безпеки

Чорноморського регіону [Електронний ресурс]: Центр дослідження міжнародних відносин. – Режим доступу: <http://cs.cirs.kiev.ua/komentar/commentary/2009-11-10-09-24-08.html>.

8. Румунія: від «задвірок» Європи у Радянському блоці до надійного партнерства в Європейському Союзі та НАТО [Електронний ресурс]: Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». – Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/projects/rumunija-v-evropejskom-sojuze-i-nato/>

9. Черное море: новая арена глобального соперничества [Електронний ресурс]: Турецкий центр международных отношений и стратегического анализа. – 2008. – Режим доступу: <http://www.turksam.org/ru/yazilar.asp?kat1=3&yazi=167>.

10. Шергін С. Чорноморський регіон: конфронтація чи діалог?/ С. Шергін// Зовнішні справи.– 2014. №5.– С. 14.

11. “Black Sea Synergy: Approaches for a deeper cooperation”, Konrad Adenauer Foundation Ukraine, November 2007, http://www.kas.de/wf/doc/kas_12344-544-2-30.pdf

12. Conclusions on Energy. – European Council, 4 February 2011, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/119141.pdf

13. European Security Strategy (December 2003); Communication from the European Commission – European Neighborhood Policy Strategy Paper (COM 2004) // www.eu.int

14. Tassinari F. A Synergy for Black Sea Regional Cooperation: Guidelines for an EU Initiative. – Policy Brief #105, CEPS, June 2006, p.3.

15. Public debate “Cooperation and competition? - the EU and other stakeholders in the Black Sea region”, <http://www.mae.ro/en/node/4823>.

16. Asmus R. Next Steps in Forging a Euro-Atlantic strategy for the wider Black Sea. The German Marshall Fund, Washington, 2006, p.17.

1. Gonchar M. Energety`chna bezpeka v Chornomors`komu regioni: stan, problemy`, tendenciyi/ M. Gonchar, S. Zhuk, A. Chuby`k // Kry`m, Ukrayina v koordy`natax Chornomors`koyi bezpeky`. Informacijno-anality`chni materialy` do faxovoyi dy`skusiyi na temu

“Kry`m: bezpeka i rozvy`tok”. Centr Razumkova. – 2011.– S. 67–78.

2. Kapitonenko M. Vidpovidno do sy`lovogo potencialu: sy`metry`chni ta asy`metry`chni mizhnarodni konflikty`/ M. Kapitonenko // Polity`ka i chas. – 2003.– #5. – S. 31-38.

3. Shergin S. Chornomors`ky`j region: konfrontaciya chy` dialog?/ S. Shergin// Zovnishni spravy`. – 2014. #5.– S. 14.

Рецензент: Макар Ю.І., д.істор.н., професор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

8.09.2014

УДК 328.18+159.922.1

Дымова Елена

ПРОЯВЛЕНИЕ ГЕНДЕРНЫХ СТЕРЕОТИПОВ В ПУБЛИЧНОЙ СФЕРЕ: СОВРЕМЕННЫЙ АСПЕКТ

Статья посвящена проблемам трансформации способов взаимоотношений между мужчинами и женщинами в современном мире. Исследуется процесс социализации, который включает в себя усвоение гендерных норм и их динамическую часть – гендерные роли. Сфера межличностного уровня взаимодействия анализируется в качестве основы для возможности реализации новых подходов в политике, экономике, других публичных сферах жизнедеятельности. Исследуется ситуация в сегодняшней Украине: как ее степень соответствия мировым тенденциям в области установления гендерного равенства в общественной плоскости, так и ее внутренней готовности к переменам в этом направлении. Применены классические способы межличностного взаимодействия в конфликтной ситуации к украинскому пространству публичной сферы, проанализированы стереотипные гендерные формы поведения, предложены конструктивные модели взаимодействия равных партнеров.

Ключевые слова: гендер, гендерные нормы, социализация, гендерные стереотипы, женщина, политика, женские движения.